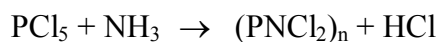
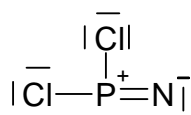

9. 9 Sloučeniny s vazbou P-N

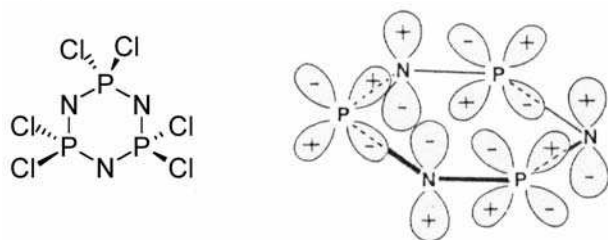
Podobným způsobem jako hydrolyza probíhá i amonolýza PCl_5 , která vede k polymerním sloučeninám

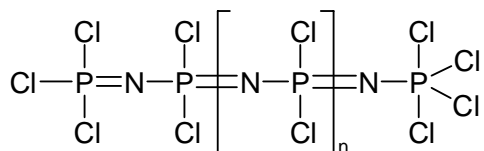
obsahujícím opakující se základní jednotku s nukleofilním (N^-) a elektrofilním centrem (P^+):

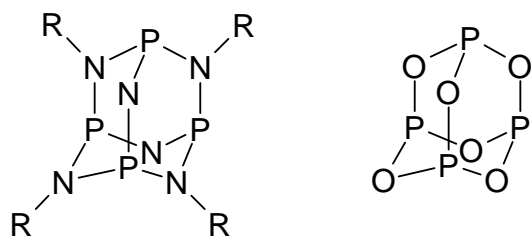
Spojováním těchto jednotek donor-akceptorovou interakcí vznikají cyklické **fosfazen** (halogenid-nitridy fosforečné) obecného vzorce $(\text{PNCl}_2)_n$ kde $n = 3 - 8$. Jako příklad fosfazenů může sloužit trimerní *cyklo*-fosfazen, molekula strukturně blízká kyselině *cyklo*-trifosforečné, s šestičlennými přísně rovinnými kruhy, s následujícími strukturními daty: $d(\text{P-N}) = 161 \text{ pm}$, $d(\text{P-Cl}) = 197 \text{ pm}$, úhly N-P-N a $\text{P-N-P} = 120^\circ$, $\text{Cl-P-Cl} = 102^\circ$. Uvedená data naznačují, že se vazeb zúčastňují orbitály sp^2 (N) a sp^3 (P) a že tedy násobné vazby P=N mají charakter²² $p_\pi-d_\pi$:

Dlouhodobým zahříváním cyklických fosfazenů dochází k otevření kruhů a ke vzniku vysokomolekulárních řetězců, připomínajících svými mechanickými vlastnostmi kaučuk:

Kromě fosfazenů existuje celá řada jiných sloučenin s vazbou P-N, ke kterým dojdeme myšlenou záměnou atomu kyslíku ve vazbě P-O za skupiny N-R (R je H nebo alkyl). Takto odvozené sloučeniny kupř. vzorce $\text{P}_4(\text{NR})_6$ (*cyklo*-tetrafosfazan) jsou isostrukturní s jinými oxosloučeninami fosforu

²² Výklad vazebných poměrů v molekulách $(\text{PNCl}_2)_n$ není ve skutečnosti tak jednoduchý, zejména pokud jde o násobnou vazbu a aromatický charakter. K jejich popisu byly navrženy nejméně dva modely zahrnující jak různé pohledy na interakci $p_\pi-d_\pi$, tak i delokalizovanou třířadovou vazbu P-N-P.